

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1970

BRNO 1971

Die Grundrisse der drei Bauobjekte sind ganz eindeutig. Zwei von ihnen gehören zu den geläufigsten Typen von kleinen Häusern mit Pfostenlöchern nur im Umfang des Baues, das 3. Objekt ist ganz ungewöhnlich, sowohl durch seine Grössenmasse und Form, als auch durch die Konstruktion der Einfassungswände.

Haus AT: Kleiner rechteckiger Grundriss im Ausmasse von 2,50×2,90 m (verbaute Fläche 7,25 m²). Die kürzeren Wände hatten nur Eckpfosten, die längeren noch einen weiteren Pfosten in der Mitte. Trotzdem dieses Haus in der Siedlung von Lovčičky zu den kleinsten zählt, überrascht bei diesem die Grösse der Pfostenlöcher. Alle sechs Pfostenlöcher hatten einen Durchmesser von 50—70 cm, was von einem massiven Bau zeugt.

Haus AU: Grösserer rechteckiger Grundriss im Ausmasse von 3,20×5,70 m (verbaute Fläche 18,25 m²). Die kürzeren Wände hatten nur Eckpfosten, die längeren waren durch vier Pfosten in je drei Felder von 1,75 bis 2,25 m Breite geteilt. Die Pfostenlöcher hatten einen Durchmesser von 37—58 cm.

Langbau AS: Lange und verhältnismässig sehr schmale rechteckige Form im Ausmasse von 4,90×35,60×5,80×34,75 m (verbaute Fläche 188,20 m²). Die kürzeren Wände hatten nur Eckpfosten. Von den langen Wänden hatte eine 25, die andere 27 Pfosten (8 Stück von dieser Zahl waren nicht bis in den Untergrund eingetieft, sodass wir sie auf Grund der gesamten Aufteilung der Pfosten nur voraussetzen). Überraschend ist die Tatsache, dass alle Pfostenlöcher im Umfang des Baues nur einen Durchmesser von 20—38 cm aufwiesen und nur gering in den Untergrund eingetieft waren; die langen Wände bildeten keine regelmässig gerade Linie. Der ungerade Verlauf der Wände und die unregelmässige Verteilung der kleinen Pfostenlöcher (in Zwischenräumen von 95—190 cm) weist auf eine weitaus geringere Sorgfältigkeit in der Durchführung des Baues und auf eine anscheinend andere, leichtere Konstruktion der Wände als bei den kleinen Häusern. Die Mittelreihe von sieben wesentlich grösseren und tiefer eingelassenen Pfostenlöchern sind der Beweis für die Existenz der Tragkonstruktion des Satteldachfirstes. Erwähnung verdient die Tatsache, dass beide Eckquerbalken dieser Tragkonstruktion nicht in Linie der kürzeren Wände lagen, sondern um 70 bis 100 cm nach innen gelegt waren. Diese kleine Entfernung schliesst die Möglichkeit der Anwendung eines Walmdaches aus. Ungewöhnlich ist auch die Orientierung des ganzen Baues in der Längsachse etwa von Nordosten zum Südwesten. Die Grösse dieses Objektes schliesst in diesem landwirtschaftlichen Gebiet der jüngeren Bronzezeit einen Familienbesitz aus. Es ist im Gegenteil ein weiterer Beweis für die Existenz gemeinsamen Eigentums gewisser Stammesgruppen. Die leichteren Wände (zum Unterschied von den massiven der kleinen Familienhäuschen) zusammen mit der Konzeption des Grundrisses bieten die Möglichkeit einer Interpretation als Räumlichkeiten für die winterliche Unterbringungen der wirtschaftlichen Haustiere.

Keramisches Material fand sich nur in den eingetieften Objekten; in den Pfostenlöchern zeigten sich nur kleine und durchwegs atypische Scherben. Sie gehören ausschliesslich der älteren und entwickelten Stufe der Velaticer Phase der mitteldonauländischen Urnenfelderkultur an. Ausser keramischen Funden kommen noch leicht schüsselartig gewölbte Steinunterlagen und gröbere kugelförmige Reibsteine für Getreide, sowie Knochenahnen und atypische Bruchstücke von Bronzedraht in Betracht. Kleinere und grössere Lehmewurfbrocken tragen deutliche Abdrücke von Rutengeflecht der Wände und von kleineren Rundungen. Zahlreich sind auch die Bruchstücke vom Tonrost eines Backofens, alle jedoch schon in sekundärer Lagerung in der Auffüllung der Gruben.

VELATICKÉ SÍDLIŠTĚ VE VÁŽANECH NAD LITAVOU (okr. Vyškov)

JIRÍ ŘÍHOVSKÝ, AŮ ČSAV BRNO
(Tab. 14—15)

V květnu 1970 provedla E. Koblížková ve Vážanech nad Litavou v okrese Vyškov v trati „Pa-dělky“ (severozápadně od obce) povrchový sběr. Převážná část střepového keramického materiálu pochází z výkopu pro základy sloupu elektrického vedení. Patří staršímu a vrcholnému období velatické fáze středodunajského okruhu kultury popelnicových polí. Mezi střepy se našel i zlomek neolitické kamenné kopytovité sekerky.

Z velatického střepového materiálu zasluhují pozornosti především části hrubších hrcovitých nádob vejčitého tvaru se silněji prohnutým hrdlem a uchem při okraji, okraje mís dovnitř rozšířené, oboustranně rozšířené a dovnitř zatažené s vodorovným fazetováním na vnější straně. Nejrozšířenější byly části šálek. Vedle prostých kónických s hustým svislým rýhováním a tvarů s plynulou esovitou profilovou linií jsou charakteristické šálky se široce nálevkovitě rozevřeným okrajem ostře odděleným od nízkého, lomeného bříska. Je zastoupen i zlomek vysokého, střechovitě hráněného ucha.

Eine Velaticer-Siedlung in Vážany nad Litavou (Bez. Vyškov). Im Mai 1970 erhielt das Archäologische Institut der Tschechoslowakischen Akademie der Wissenschaften in Brno Oberflächenfunde und solche, welche beim Ausheben einer Grube für den Mast der elektrischen Leitung in der Flur „Padělky“ nordwestlich von der Gemeinde Vážany nad Litavou aufgefunden wurden. Es ist dies ein Bruchstück eines neolithischen schuhleistenkeilförmigen Steinbeiles und eine Menge keramischen Scherbenmaterials der älteren und entwickelten Stufe der Velaticer Phase der mitteldonau-ländischen Urnenfelderkultur.

STOPY VELATICKÉHO POHŘEBIŠTĚ VE SKALICI (okr. Znojmo)

JIRÍ ŘÍHOVSKÝ, AŮ ČSAV BRNO
(Tab. 16—18)

Začátkem května 1970 byla část tratě „Pastviska za kopcem“ v katastru obce Skalice připravována k založení vinohradu. Hlubokou orbou byla rozrušena řada pravěkých objektů, jejichž načernalá výplň vytvořila na povrchu tmavé skvrny o průměru až 1 m. Uvedená trať je na východním okraji obce, kde tvoří výraznou vyvýšeninu. Narušené pravěké objekty se nacházejí na jižním svahu této vyvýšeniny nad údolím potoka Skaličky. Sběr vyoraného pravěkého materiálu provedl ihned po orbě Josef Vančura ze Skalice číslo 36 a dne 16. května téhož roku jej předal Archeologickému ústavu v Brně. Prohlídka naleziště nepřinesla již žádné bližší údaje. Keramický střepový materiál, zlomek zvířecí kosti a větší počet druhotně přepálených bronzových předmětů dokládá stopy volutového sdliště a velatického pohřebiště; několik střepů patří také ještě halštatské horákovské kultuře. Mezi předanými nálezy byla také lidská spodní čelist; její příslušnost k některému z uvedených pravěkých období je nejistá.

Velatické nálezy není bohužel možno rozříditi podle hrobových celků. Nemůžeme proto s naprostou jistotou spojovat jednotlivé keramické tvary v jeden časový horizont se zlomky zárem silně poškozených bronzových předmětů. Jejich současnost lze však podle dosud vypracovaných chronologických kritérií předpokládat.

Mezi zbytky amfor jsou zastoupeny strohé, přísně členěné tvary s rovným, vyšším kuželovitým hrdlem — v jednom případě s výzdobou pásu úzkých vodorovných žlábků v podhrdlí. Zásobnicovité tvary s vodorovně přehnutým okrajem (nahore vodorovně seřiznutým nebo střechovitě hráněným) mají hrdlo buď ještě archaicky nálevkovitě rozevřené nebo již válcovité. Široké a nízké mísy jsou převážně kónické, s více nebo méně vyklenutými stěnami a amforovité s nízkým, nálevkovitě rozevřeným hrdlem, vodorovně přehnutým okrajem a svislým či šikmým žlábkováním výdutě bříška. Typické velatické šálky s vysokým střechovitě hráněným uchem mají jednak plynulou esovitou profilovou linii, jednak ostrou profilaci s břišním lomem. V souboru nescházejí ani hrubší hrncovité nádoby vejčitého tvaru se silněji prohnutým hrdlem a uchem lehce zvednutým nad okraj. Podle analogií z ostatních velatických pohřebišť lze tento keramický soubor datovat buď do staršího stupně Baierdorf-Lednice nebo do vrcholného období stupně Velatice I.

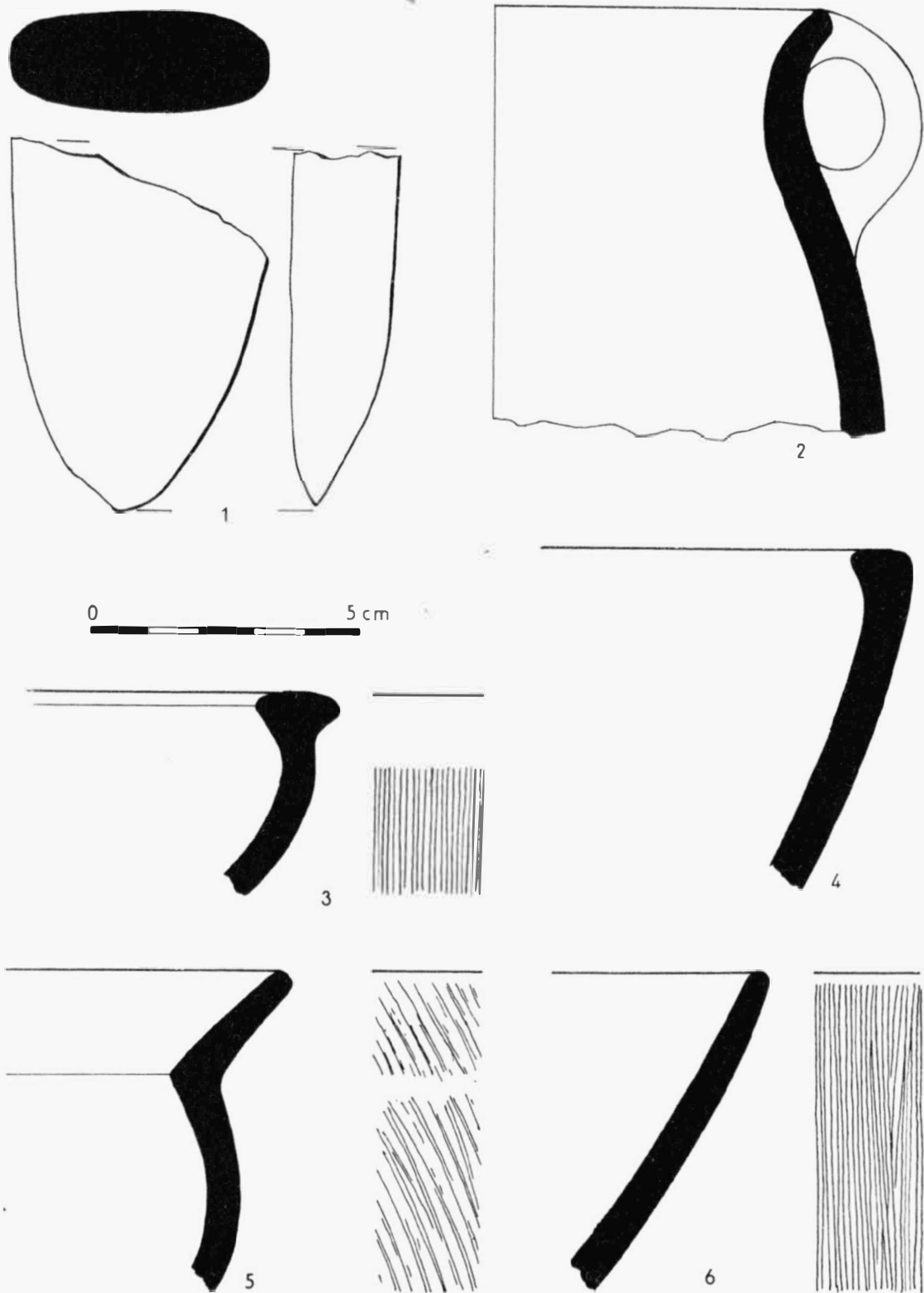
Tomuto časovému zařazení odpovídá i průvodní bronzový materiál: tenké tyčinkovité náramky kruhovitěho průřezu se zahrocenými konci a výzdobou skupin příčných a šikmých rýh, zlomky spony nebo více spon s úzkým štítkem zdobeným rytým motivem přesýpacích hodin a vbíjených bodů seřazených do řady a kroužku a zlomky náramků z plechového proužku se svinutými konci. Zejména poslední předmět spojuje tento skalický nálezný materiál s jihobavorským stupněm BzD a severoitalským peschierským horizontem,¹ jednak se stupněm Kisapáti-Lengyelóti v Karpatské kotlině.² V našem moravském prostředí odpovídá tento nálezný materiál nejspíše horizontu depotu z Přestavlk.

Poznámky:

¹ H. Müller-Karpe, Beiträge zur Chronologie der Urnenfelderzeit nördlich und südlich der Alpen (1959), 94 a 149, Taf. 150, A 4—5.

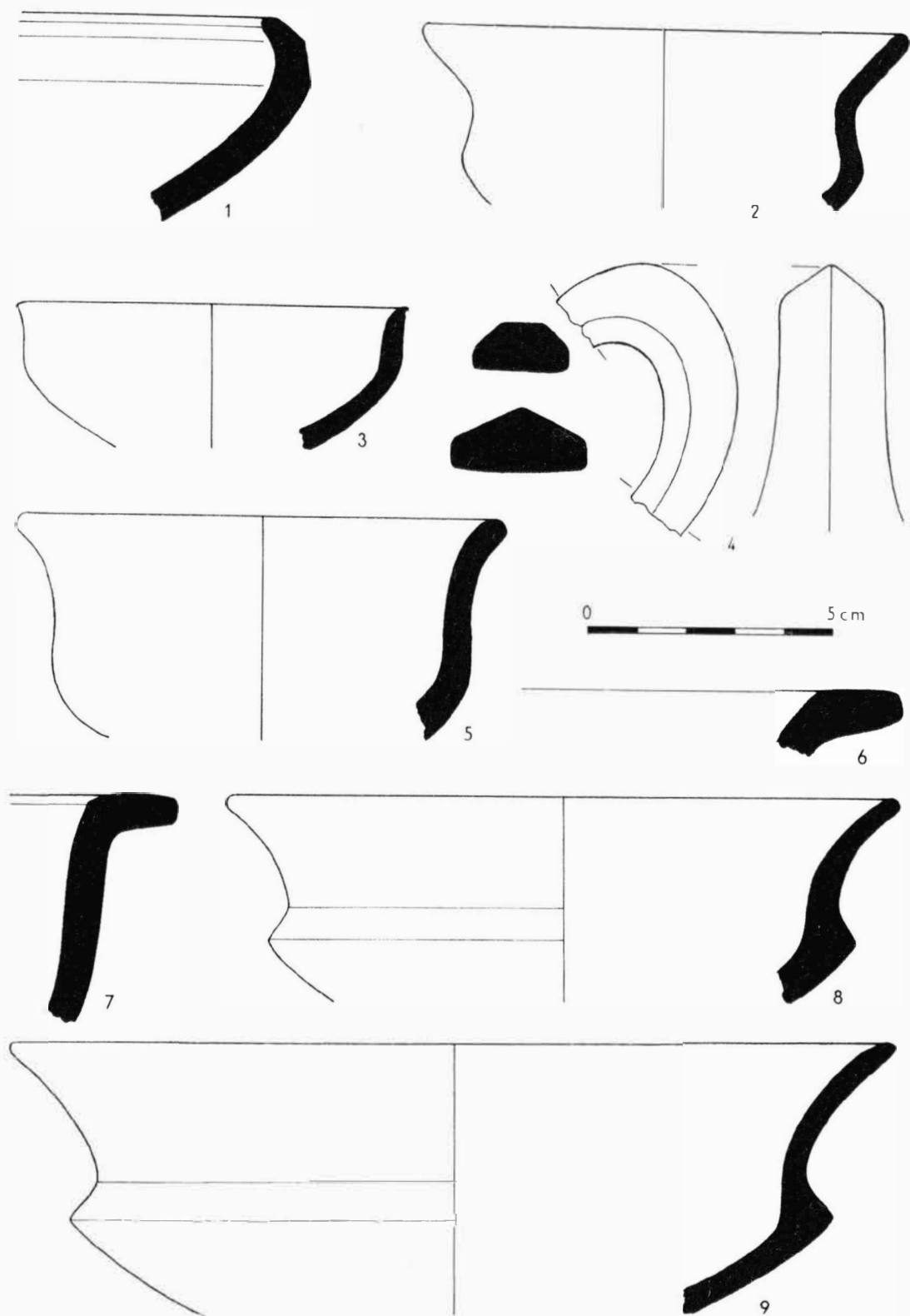
² F. Holste, Hortfunde Südosteuropas (1951), Taf. 44, 26—27; W. A. v. Brünn, Mitteldeutsche Hortfunde der jüngeren Bronzezeit (1968), 291 s odkazem na další literaturu.

Spuren eines Velaticer Gräberfeldes in Skalice (Bez. Znojmo). Anfang Mai 1970 war ein Teil der Flur „Pastviska za kopcem“ im Kataster der Gemeinde Skalice für die Anlage eines Wein-gartens vorbereitet. Durch Tiefpflügen wurde eine Reihe von vorgeschichtlichen Objekten gestört,

Tab. 14

Vázany nad Litavou (okr. Vyškov). 1 zlomek kamenné sekerky; 2–6 keramika velatické fáze kultury středodunajských popelnicových poli ze sídliště. — 1 Bruchstück eines Steinbeiles; 2–6 Siedlungskeramik der Velaticer Phase der mitteleuropäischen Urnenfelderkultur.

Tab. 15

Vázany nad Litavou (okr. Vyškov). Keramika velatické fáze kultury středodunajských popelnicových polí ze sídlišť. --
 Siedlungskeramik der Velaticer Phase der mitteldonauländischen Urnenfelderkultur.

PD 1520
1970. (1971.)

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1970

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor: Prof. dr. Josef Poulik, DrSc
Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský
Překlady: A. P. Löwensteinová, dr. R. Tichý
Kresby: Doc. dr. B. Klíma, A. Životská, R. Skopal
Na titulní obálce: Koflík z velatického pohřebiště ve Skalici
Tiskem: Grafia, n. p., Brno, provozovna 04, Gottwaldova 21
Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné